

Mózes Huba
(1941, Kolozsvár)
irodalomtörténész,
esszéíró, Szabó Lőrinc-díjas

Mózes Huba

Sár van, köd van, mégis jól van

Lövétei Lázár László *Ködök* című versének párbeszéde
Ady Endre *Az eltévedt lovas* című versével

Lövétei Lázár László beszámolóját *Ködök* című verse születésének körülményeiről Ferenc Zsolt foglalta össze egy közönségtalálkozót követően, a kolozsvári Szabadság hasábjain: „eredetileg csak annyit tudott, hogy verset kell írnia Király László költő hetvenedik születésnapjára, de fogalma sem volt arról, hogy miről is szólna majd a költemény. »A feleségem Pestre ment konferenciára, és én bevittem Domokoson a vasútállomásra. Sűrű köd volt. Abban a pillanatban beugrott egy kép a *Fény hull arcodra, édesem* című Király László-novellából készült filmből, amikor a lovasok elővágtatnak a ködből. Elvittem a kölköket iskolába, oviba, és mire beértem a szerkesztőségbe, már kész volt a vers«”.

Azt azonban a költő versének reménybeli olvasójára bízta, mi egyébvel hozható még összefüggésbe a költemény.

Többszöri olvasás után, magam úgy vélem, hogy a vers nemcsak összefüggésbe hozható *Az eltévedt lovas* című Ady-verssel, hanem a szó szoros értelmében párbeszédet folytat vele.

A címeből kiindulva: Ady versének kilenc strófája az eltévedésről, Lövétei Lázár versének hat strófája a tévelygést előidéző, az eltévedést lehetővé tevő közegről szól: „Vak ügetését hallani / Eltévedt, hajdani lovasnak” – „lovasok a sűrű ködben / jönnek jönnek egyre többen”.

Mindkét vers aranymetszéses.

Ady versében a strófaalapú 6+3 aranymetszés szintjén a variációsán megismételt „Hajdani, eltévedt lovas” sor a hosszabb és a rövi-

debb rész közötti határjelző szerepét tölti be, mintegy előkészítve a módosított szórendű első versszak keretező visszatérését a vers végén. Az aranymetszés ugyanakkor külön is ráírnyítja a figyelmet a *csupa* szó ritmikus ismétlésével kiemelt hatodik strófára, és ennek végén a sajátos tartalmú, főnevesített *eszélősök* szóra: „Csupa vérzés, csupa titok, / Csupa nyomások, csupa ősök, / Csupa erdők és nádasok, / Csupa hajdani eszelősök.”

Lövétei Lázár versében a 4+2 aranymetszés a nagyobbik rész többes szám harmadik személyben fogant szakaszait határolja el a kisebbik rész egyes szám első személyű fogalmazására átváltó strófáitól. Az első versszak első két sora fordított sorrendben és a második sor variációs visszatéréssel ismétlődik a második és a negyedik strófa végén. A változatlanul ismétlődő „lovasok a sűrű ködben” sor így a vers nagyobbik részének keretezőjévé válik. A másik változatlanul visszatérő sor: a „sár van köd van mégis jól van”, a negyedik szakaszt indítja, és a hatodik szakasz élén ismétlődik. A negyedik strófában ily módon kétféle, egyrészt az aranymetszéses, másrészt az igeidő-használat meghatározta tagolás csúszik egybe, s figyelmeztet a *van* ige ritmikus ismétlésével nyomatékosított fogalmazás fogalmi és hangulati holdudvarára: „sár van köd van mégis jól van / fél szemmel és dadogósan / ők csak jönnek egyre többen / lovasok a sűrű ködben”.

Mindkét versnek kulcsszava a köd.

Tóth Ernő: Hegedülő kecske

Az Ady-versben a köd szó öt alakban, többféle funkcióval fordul elő: *ködben, köd-gubában, ködös, ködébe, köd-bozótból*.

A Lövétei Lázár-versben – amely, ne feledjük, három szakasszal rövidebb, mint Adyé – egy kivétellel minden strófában, összesen nyolc-

szor szerepel: *sűrű ködben, ködbe vész, köd van és sűrű ködök* alakban.

Kis túlzással állíthatnám, hogy ahány olvasó, a két versnek annyi a megközelítése.

Ady kiemelkedően fontosnak ítélt versével – nemegyszer egymásnak ellentmondva – különösen sokan foglalkoztak. Szerb Antal 1934-ben a *Halottak élén* című Ady-kötetről, azon belül *Az eltévedt lovas* ciklusról és természetesen a ciklus címadó verséről így írt: „Az egész magyar sors minden kísértetiessége, múlt bukása és jövőveszedelme képpé és formává lesz itt”.

A Lövétei Lázár László költészetét 2020-ban laudáló Markó Béla a *Ködök* című költeményre is érvényesen így fogalmazott: Lövétei versei „az elveszett hazáról szólnak, pontosabban az otthonosság és idegenség különös keverékéről”.

Mindannak a kezdeteire, ami *Az eltévedt lovas*ban képpé és formává vált, Ady a vers harmadik strófájában a *nagyapáink óta* szavakkal utal: „Itt van a sűrű, a bozót, / Itt van a régi, tompa nóta, / Mely a süket ködben lapult / Vitéz, bús nagyapáink óta.”

Aligha véletlen, hogy Lövétei Lázár Adyéhoz képest száz évvel később írt versének úgyszintén a harmadik strófájában tágítja az időt ellenkező irányba is – a felmenők további generációinak a megnevezésével: „Lőrinc Dénes Dani Ferenc / ködbe vész a pajtaeresz / ködbe vész a kapuzábé / ükapáké szépapaké”.

Ady verse magyarságvers. Lövétei Lázár versének székelly beágyazottsága sem vitatható. Hozzátenném azonban, hogy mindkét verset éppen sajátosságai folytán illeti meg kétségbevonhatatlan hely az európai szemmel látott és láttatott egyetemességben. Az egyetemesség ugyanis nem földrajzi helyhez köthető. Ahogy Markó Béla fogalmazott fentebb is idézett laudációjában: Lövétei Lázár László virtuóz költeményei, ha úgy tetszik, „az egyszer már meglett, aztán ismét elveszített erdélyi egyetemesség nosztalgiáját is hordozzák”.